

УДК 378.018.43:746.1+378.011.3-051:745/749

DOI:

*Галина Гром, аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ З ХУДОЖНЬОГО ТКАЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ
ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

У статті схарактеризовано особливості практичної підготовки студентів спеціальності “Трудове навчання” в умовах дистанційного навчання. Зокрема, на прикладі вивчення курсу “Технологічний практикум (ткацтво)” та власного педагогічного досвіду проаналізовано проблеми, пов’язані зі створення педагогічних умов формування професійної компетентності з художнього ткацтва, намічено шляхи їх реалізації у процесі дистанційного навчання.

***Ключові слова:** професійна компетентність; майбутні вчителі трудового навчання; педагогічні умови; дистанційне навчання; технологічний практикум; традиційне художнє ткацтво.*

Табл. 1. Літ. 8.

*Halyna Hrom, Postgraduate Student of the Technological and Vocational Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

**FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF
LABOR EDUCATION IN ART WEAVING USING DISTANCE TECHNOLOGIES**

The article describes the features of practical training of students majoring in “Labor training” in terms of distance learning. The formation of future teachers of labor training professional competence in the field of traditional artistic weaving is a dynamic phenomenon, the implementation of which is influenced by a number of factors that ensure a certain level of efficiency of the educational process. The most negative distance learning has affected the disciplines related to the implementation of practical tasks, the use of workshops or laboratories, mastering the skills of working with various construction materials.

In particular, on the example of studying the course “Technological workshop (weaving)” and own pedagogical experience the problems connected with creation of pedagogical conditions for formation of professional competence in art weaving are analyzed, ways of their realization in the course of distance learning are outlined.

The acquisition of professional competence by future teachers of labor training by means of traditional artistic weaving largely depends on the pedagogical conditions, as evidenced by the data of various theoretical and practical studies.

The forced transition to distance learning has caused some difficulties in complying with them, thus reducing the effectiveness of the educational process. The practice of studying the discipline “Technological Workshop (Weaving)” convinces that to comply with the pedagogical conditions of distance learning requires changes in the structure of educational material, increasing the share of independent work of both students and teachers, a harmonious combination of classroom and online classes. The use of weaving devices those students can make themselves, the development of short videos by the teacher, etc.

The system of interaction, the current and semester types of control of the acquired theoretical knowledge, and, especially, the formed practical abilities and skills of future teachers of labor training; all these demand further improvement.

***Keywords:** professional competence; future teachers of labor training; pedagogical conditions; distance learning; technological workshop; traditional artistic weaving.*

Постановка проблеми. Аналіз науково-педагогічної літератури [3; 4; 6] і власний практичний досвід уможливив виокремити такі основні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання у царині декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема традиційного художнього ткацтва: 1) виявлення та розкриття виховного і освітнього потенціалу художнього ткацтва та формування у студентів

на цій основі стійкого інтересу до цього виду українського декоративно-ужиткового мистецтва; 2) забезпечення професійно-педагогічного спрямування процесу вивчення художнього ткацтва шляхом поєднання традиційних та сучасних текстильних матеріалів і технологій виготовлення декоративно-ужиткових виробів; 3) створення матеріально-технічної й інформаційно-методичної бази для організації якісного освітнього процесу з вивчення художнього

ткацтва; 4) розроблення й впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання майбутніх учителів у галузі художнього ткацтва; 5) організація комп'ютерного супроводу процесу навчання студентів традиційного художнього ткацтва; 6) використання можливостей педагогічної практики для формування у студентів умінь використання потенціалу традиційного художнього ткацтва у процесі навчання та виховання школярів. Однак формування у майбутніх учителів трудового навчання професійної компетентності у галузі традиційного художнього ткацтва є динамічним явищем, на здійснення якого впливає низка чинників, що забезпечують певний рівень ефективності освітнього процесу та впровадження цих педагогічних умов. Одні чинники сприяють підвищенню рівня навчання студентів мистецтва художнього ткацтва, інші ж, навпаки, гальмують освітній процес, знижують його якість й ефективність. До таких негативних, але, на жаль, реально наявних сьогодні чинників належать карантинні обмеження, пов'язані з пандемією коронавірусної хвороби (COVID-19), та вимушений перехід усіх ланок системи вищої освіти, зокрема й педагогічної, на дистанційну або змішану форми навчання[7;8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виокремлення невирішених її частин. Ґрунтуючись на загальних підходах до впровадження системи педагогічних умов та їх причинно-наслідкових зв'язках і характеристиках, важливо виявити й обґрунтувати саме ті з них, які дають змогу вдосконалити підготовку майбутніх учителів трудового навчання до використання традицій українського народного художнього ткацтва у професійній діяльності, а також проаналізувати їх ефективність в умовах дистанційного навчання. Аналіз наукової літератури дав підставу констатувати, що теоретичним обґрунтуванням і впровадженням педагогічних умов, необхідних для формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання крізь призму народного декоративно-ужиткового мистецтва, займалися відомі вітчизняні вчені-педагоги Є. Антонович, В. Бойчук, М. Курач, С. Кучер, Л. Оршанський, Б. Прокопович, А. Руденченко, В. Тименко, В. Титаренко й ін. Запровадження дистанційного навчання в умовах карантинних обмежень внесло певні зміни до цього процесу. Переваги та недоліки дистанційного навчання розкрили в своїх публікаціях О. Лівшун, І. Ляшенко, Л. Власенко, К. Гавриленко [1;2;4;5] та ін. Однак вони стосуються лише загальних аспектів і проблем застосування технологій дистанційного навчання

і не розкривають особливостей використання при проведенні занять практичного характеру, зокрема навчальної дисципліни “Технологічний практикум”, який відіграє ключову роль у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання, у т. ч. засобами традиційного художнього ткацтва. Відтак **метою статті** є розкриття особливостей формування професійної компетентності майбутніх вчителів трудового навчання на практичних заняттях із традиційного художнього ткацтва в умовах вимушеного переходу на дистанційне навчання та намітити механізми компенсації пов'язаних із ним негативних наслідків.

Виклад основного матеріалу. Вищезгадані педагогічні умови меншою чи більшою мірою вже були схарактеризовані автором у статті “Особливості формування професійної компетентності вчителів трудового навчання у процесі вивчення традиційного художнього ткацтва” [3]. Однак сучасні реалії внесли свої корективи в організацію освітнього процесу, трансформували, відповідно, і самі педагогічні умови формування професійних компетентностей майбутніх вчителів трудового навчання. На жаль, найбільш негативно дистанційне навчання позначилося на дисциплінах, пов'язаних із виконанням практичних завдань, використанням майстерень чи лабораторій, оволодінням навичками роботи з різними конструкційними матеріалами. Зупинимося детальніше на кожному з цих положень у контексті викликів, зумовлених дистанційним навчанням, а також намітимо шляхи поліпшення чи хоча б часткового компенсування пов'язаних із цим негативних моментів.

Звісно, на відміну від теоретичних дисциплін, практикуми з вивчення народного декоративно-ужиткового мистецтва (зокрема, художнього ткацтва) мають певну специфіку, яка дається взнаки при дистанційному навчанні та вимагає коригування програмного матеріалу у напрямі його спрощення, оскільки оволодіти в повному обсязі не лише теоретичною, а й практичною складовою є доволі проблематично. Так, на дистанційне навчання можна винести лише частину програмного матеріалу[6], наприклад, вступні й оглядові заняття і, звичайно, безпосередню роботу над проектом та виконання індивідуальних завдань. Власне кажучи, робоча навчальна програма в такому випадку мала б складатися у двох варіантах – для офлайн- та онлайн- навчання, включаючи модульний варіант, який передбачає у будь-який момент можливість переходу на дистанційну форму навчання. При такому (модульному) варіанті доцільним, на нашу думку,

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
З ХУДОЖНЬОГО ТКАЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

було б дещо змінити структуру робочої навчальної програми: на перших заняттях пропонувати студентам теми, які мають важливе значення для освоєння технологічної складової навчальної програми, при цьому починати слід із вивчення найпростіших ткацьких пристроїв, звертаючи особливу увагу на підготовку їх до роботи, тобто снування основи та її заправлення. Важливість цього етапу полягає у тому, що правильне снування основи уможливорює виготовлення якісного ткацького виробу.

У таблиці 1 наведено орієнтовний перелік тем та послідовність їх вивчення, зважаючи на розмаїття форм організації освітнього процесу. Так, наприклад, при аудиторній формі навчання з можливістю переходу на дистанційну перші заняття пропонується присвятити вивченню будови найпростіших пристроїв для тkania, властивостей пряжі та її підбору для виготовлення тканого виробу, підготовці ткацьких пристроїв до роботи тощо. Далі слід перейти до формування практичних навичок тkania на верстаті. Вивчення

Таблиця 1.

Відповідність змісту навчання художнього ткацтва та форм організації освітнього процесу

Аудиторне навчання	Аудиторне навчання з можливістю переходу на дистанційне	Дистанційне навчання
Історія виникнення та розвитку ручного ткацтва і килимарства	Пристрої для тkania Пряжа та нитки для тkania	Історія виникнення та розвитку ручного ткацтва і килимарства Традиційні вітчизняні килимові вироби
Пряжа та нитки для тkania	Підготовка ткацьких пристроїв до роботи	Пристрої для тkania Пряжа та нитки для тkania
Пристрої для тkania	Підготовка ткацького верстата до роботи	Підготовка ткацьких пристроїв до роботи
Ткацькі переплетення	Ткацький розрахунок Ткацькі переплетення	Техніка виготовлення гобелену. Гребінчасте тkania.
Ткацький розрахунок	Основні техніки фонового тkania	Ворсове, закладне, рахункове ткацтво
Підготовка ткацького верстата до роботи	Основні техніки узорного тkania	Робота над проектом – міні гобелен
Орнаментальні композиції тканих виробів	Технологічні особливості виготовлення килимових виробів	Робота над проектом – міні гобелен
Основні техніки фонового тkania	Рахункова (закладна) техніка виготовлення килимових виробів	Способи опорядження тканих гобеленів
Основні техніки узорного тkania	Гребінчаста техніка килимарства	Ткацький верстат. Кросна. Тkania на верстаті
Традиційні вітчизняні килимові вироби	Особливості виготовлення ворсових килимових виробів	Ткацькі переплетення
Технологічні особливості виготовлення килимових виробів	Історія виникнення та розвитку ручного ткацтва і килимарства	Орнаментальні композиції тканих виробів
Рахункова (закладна) техніка виготовлення килимових виробів	Техніка виготовлення гобелену	Основні техніки фонового тkania
Гребінчаста техніка килимарства	Робота над проектом – узорне тkania	Основні техніки узорного тkania
Особливості виготовлення ворсових килимових виробів	Робота над проектом – міні гобелен	Робота над проектом – узорне тkania
Техніка гобелену	Робота над проектом – міні гобелен	Робота над проектом – узорне тkania
Способи опорядження тканих виробів	Способи опорядження тканих виробів	Способи опорядження тканих виробів

наступних тем за потреби можна проводити дистанційно або продовжувати аудиторну роботу згідно з подальшим планом. Як свідчить наш досвід, студенти, котрі працювали в ткацькій майстерні впродовж перших кількох занять за варіантом аудиторного навчання з можливістю переходу на дистанційне, не відчували значних труднощів в оволодінні програмним матеріалом при подальшому дистанційному навчанні.

При дистанційній формі навчання, заняття слід розпочинати з ознайомлювальних відеофільмів і презентацій про історію, традиції, технологічні й орнаментальні особливості художнього ткацтва і килимарства різних регіонів України. Далі увагу слід зосередити на вивченні пристроїв для ткання та їх підготовку до роботи. Наступним етапом пропонується освоєння технології виготовлення мінігобеленів. Практика свідчить, що саме такі об'єкти праці сприяють кращому засвоєнню ткацької технології у процесі дистанційного навчання. У подальшому студентам пропонується вивчати будову й особливості роботи на ткацькому верстаті з використанням відеоматеріалів. Оскільки студенти вже мають сформовані певні практичні навички і розуміння технологічного процесу виконання ткацьких переплетень, така послідовність навчання, на наш погляд, може дати найкращий результат. Вивчення технологічного практикуму пропонується завершувати виконанням індивідуального проєкту з використанням технології узорного ткання.

Як було зазначено вище, найбільші труднощі пов'язані саме з вивченням технологічної складової навчального матеріалу, тобто освоєнням технологій виготовлення художніх тканих виробів на ткацьких верстатах і різноманітних пристроях для ткання. Так, при дистанційному освоєнні технологій художнього ткання, на жаль, неможливо використати традиційні верстати чи кросни, що розміщені у спеціалізованій ткацькій майстерні. Не розв'язує цієї проблеми й дистанційне демонстрування викладачем послідовності роботи на ткацькому верстаті, адже віртуально неможливо сформулювати у студентів практичні уміння і навички. При дистанційному навчанні рекомендуємо використовувати підручні засоби, які є загальнодоступними, або можуть бути виготовлені студентами самостійно чи пристосованими для ткацьких потреб. До таких пристроїв слід віднести: 1) раму для ткання мінігобеленів (дерев'яна рамка або підрамник із набитими цвяшками з двох протилежних боків для снування ниток основи); 2) сволочок для

ткання поясів (пластикова або паперова трубка чи котушка для ниток); 3) бердечко (простий пристрій, який можна виготовити власноруч або замовити). У цьому випадку викладач повинен запропонувати студентам різні варіанти отримання таких пристроїв – самостійний пошук підручних засобів; надсилання поштою ткацьких пристроїв, якими оснащена навчальна майстерня, у тимчасове користування; креслення пристроїв для їх самостійного виготовлення; надання контактів майстерень чи інтернет-магазинів для їх придбання. У такому випадку студенти можуть самостійно обрати варіант, який найкраще відповідає їхнім можливостям.

Власне кажучи, говорити про повноцінну мистецьку чи технологічну освіту при дистанційній формі навчання, на нашу думку, доволі складно. Особливо ця проблема стосується вивчення традиційного художнього ткацтва, адже розкриття його виховного, технологічного, мистецького потенціалу ґрунтується на передачі традицій від майстра до учня, живому спілкуванні та творчому суперництві в процесі створення оригінальних тканих виробів. Неможливо оминати увагою і той факт, що мистецтво художнього ткання об'єднує в собі не лише візуальний, а й тактильно-кінестетичний аспект, який неможливо передати за допомогою монітора.

При традиційному аудиторному навчанні на вступному занятті студенти вивчають не лише теоретичний матеріал, а й ознайомлюються з тканими виробами студентів попередніх років, зразками технологічних карт, автентичними мистецькими творами, які можна взяти в руки, оглянути з різних боків, розпитати про те, що зацікавило, приміряти тощо. Автентичний тканний виріб, на відміну від, скажімо, власного ескізу, є втіленням художньої ідеї майстра в матеріалі, тому від його властивостей, товщини, гладкості чи ворсистості, гри світла та тіні, найменших відтінків кольорової гами, розмаїття фактур ткацького переплетення залежить художньо-мистецька цінність. Означена специфіка значно утруднює допомогу студентам із боку викладача у підборі відповідної якості ниток та їх гармонійного поєднання. Тим більше, що спеціальних ниток для ткацтва вітчизняна промисловість не виготовляє, а підбирати доводиться з пряжі для в'язання, що і при традиційному режимі навчання викликає певні труднощі. Частковим розв'язком цієї проблеми може бути самостійний вибір викладачем пряжі потрібної якості та надання студентам посилення для її купівлі в інтернет-магазинах. Особливо це питання стосується підбору ниток для ткацької

основи, вимоги до якої є вищими, ніж до ниток піткання.

Однією з педагогічних умов формування професійної компетентності є тісна взаємодія між викладачем і студентом у процесі навчання, яка також доволі утруднена при застосуванні дистанційної форми. Відтак першорядною стає самостійна робота студентів, яка, своєю чергою, безпосередньо пов'язана з проблемою контролю її якості результатів навчання. Не торкаючись загальних проблем наявності швидкісного інтернет-зв'язку, доступності ноутбуків чи планшетів з якісними відеокамерами, труднощі викликає представлення процесу виконання практичної роботи у тому вигляді, який дозволяє викладачеві контролювати технологію виготовлення тканого виробу, дотримання студентами санітарно-гігієнічних норм, скоригувати недоліки виконання індивідуального проєкту, рівень освоєння студентом теоретичних матеріалів тощо. Практика показує, що при аудиторному навчанні результативним є такий педагогічний прийом, як "учень-вчитель", коли студент, що найкраще оволодів певним етапом технології ткання, випробовує себе у ролі викладача, пояснює засвоєне однокласникам, причому позитивний ефект спостерігається як у тих, хто навчає, так і в тих, хто навчається. При дистанційному навчанні такий прийом, на жаль, стає недоступним.

Як при аудиторній, так і при дистанційній формах навчання контроль засвоєння теоретичного матеріалу студентами може здійснюватися у різних формах. Крім загальновідомих, досить результативним є використання тестових завдань, створених у додатку "Google Диск", який має функцію "Google Форма", створену для роботи з формування блоків різного типу питань.

Стосовно безпосереднього проведення практичних занять у дистанційному режимі, то не завжди доцільною є безперервна онлайн-присутність викладача і студентів. Ураховуючи часті проблеми з доступом до мережі Інтернет, можна чергувати офлайн та онлайн фрагменти занять. При цьому практичне заняття у дистанційному режимі повинно містити:

онлайн-спілкування, завдання для самостійної роботи, виконання самостійної роботи офлайн, її контроль з боку викладача онлайн, а також короткі відеоматеріали, створені викладачем з обраної техніки художнього ткацтва.

Ведучи мову про самостійну роботу студента та зростання її значення у реаліях віддаленої освіти, не можна оминати увагою самостійну роботу викладача, зокрема, який проводить

практичні заняття. Особливого значення при дистанційній формі навчання, за відсутності "живого спілкування", набуває використання різноманітних відеоматеріалів. Епоха поширення цифрових технологій вплинула як на доступність навчальної інформації, так і на форми її засвоєння, відтак текстовий матеріал, наприклад, про послідовність виконання технологічних операцій і дій, викладена у навчальних посібниках чи підручниках, практично не сприймається студентами. Натомість у мережі Інтернет у вільному доступі викладено музейні колекції різних видів народного декоративно-ужиткового мистецтва (у тому числі й ткацтва), відеоекскурсії музеями, відеорепортажі про творчість відомих народних майстрів, про відтворення традицій, звичаїв й обрядів, майстер-класи тощо. Орієнтуватися у цьому масиві інформації доволі складно, тому завдання викладача полягає у скеруванні студентів у правильному напрямку пошуку, вказавши найбільш повні та достовірні джерела необхідної інформації. Однак навіть наявність таких матеріалів не позбавляє необхідності створювати авторські онлайн-трансляції, навчальні відеоуроки, презентації, майстер-класи і т.ін., враховуючи специфіку підготовки вчителя трудового навчання та технологій, особливості робочої навчальної програми і власне трактування певних технологічних, мистецьких чи народознавчих аспектів традиційного художнього ткацтва.

При цьому до навчальних відеоматеріалів ставляться особливі вимоги: по-перше, відео повинно бути зняте при доброму освітленні, з високою якістю та відсутністю зайвих деталей, які відволікають увагу; по-друге, відео має бути коротким і достатньо інформативним, тому весь масив навчального відео слід розбити на дрібні фрагменти, тривалістю 3-5 хвилин, щоб його можна було переглядати при потребі, не шукаючи кожного разу потрібний фрагмент; по-третє, залежно від виду чи важливості кожного відеоматеріалу, викладач може зробити відео: загальнодоступним, з обмеженим доступом, з обмеженим терміном використання тощо.

Варто також підкреслити і той факт, що в процесі дистанційного навчання, при оволодінні програмним матеріалом студенти набувають ще один вид професійної компетенції, як-от технологію онлайн-навчання, яку зможуть використати у процесі подальшої професійно-педагогічної діяльності.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок. Набуття майбутніми вчителями трудового навчання професійної

компетентності засобами традиційного художнього ткацтва значною мірою залежить від педагогічних умов, про що свідчать дані різноманітних теоретичних і практичних досліджень. Вимушений перехід на дистанційне навчання спричинив певні труднощі у їх дотриманні, знижуючи тим самим ефективність освітнього процесу. Практика вивчення студентами дисципліни “Технологічний практикум (ткацтво)” переконує у тому, що для дотримання педагогічних умов при дистанційній формі навчання потрібні зміни в структурі навчального матеріалу, підвищення питомої частки самостійної роботи як студента, так і викладача, гармонійне поєднання аудиторних і онлайн-занять, використання ткацьких пристроїв, які студенти можуть виготовити самостійно, розроблення викладачем коротких відеоматеріалів та ін. Подальшого вдосконалення вимагає система взаємодії, поточного та семестрового видів контролю набутих теоретичних знань, й, особливо, сформованих практичних умінь і навичок майбутніх учителів трудового навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко Л. В. Переваги та недоліки дистанційного навчання. *Професійна підготовка педагога : історичний досвід і виклики сучасності*: зб. наук. праць. Дрогобич: РВВ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2013. С. 224–228.
2. Гавриленко К. М. Нові виклики дистанційного навчання: *Педагогічні науки*: зб. наук. праць. Херсон: ХДУ, 2020. № 93. С. 133–137. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4374/3871>
3. Гром Г. Особливості формування професійної компетентності вчителів трудового навчання у процесі вивчення традиційного художнього ткацтва. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*: зб. наук. пр. Київ: Вид-во ТОВ “ТОНАР”, 2020. Вип. 15. С.148–161.
4. Лівшун О.В. Педагогічні умови формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя трудового. *Освіта та педагогічна наука*. 2020. № 1 (173). С. 47–58. URL: <http://eps.luguniv.edu.ua/index.php/%20eps/article/view/64/64>
5. Ляшенко І.В. Перспективи розвитку дистанційного навчання у вищій школі. *Народна освіта*: електронне наукове фахове видання. 2015. Вип. №1(25). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2626
6. Навчально-методичний комплекс програм дисциплін професійно-практичної підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня. Спеціальність 014 Середня освіта “Трудове навчання та технології”: навч.-метод. посіб. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. 342 с.
7. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році: метод. реком. / за заг. ред. В. І. Шуляра. Миколаїв: ОППО, 2020. 108 с.
8. Положення про дистанційне навчання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 11.12.2020).

REFERENCES

1. Vlasenko, L. V. (2013). Perevahy ta nedoliky dystantsiinoho navchannia [Advantages and disadvantages of distance learning]. *Professional training of the teacher: historical experience and challenges of the present: collection of scientific works*. Drohobych, pp. 224–228. [in Ukrainian].
2. Havrylenko, K. M. (2020). Novi vyklyky dystantsiinoho navchannia [New challenges of distance learning]. *Pedagogical sciences: collection of scientific works*. Kherson, No.93. pp.133–137. Available at: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4374/3871> [in Ukrainian].
3. Hrom, H. (2020). Osoblyvosti formuvannia profesiinoi kompetentnosti vchyteliv trudovoho navchannia u protsesi vyvchennia tradytsiinoho khudozhnoho tkatstva [Features of formation of professional competence of teachers of labor training in the process of studying traditional art weaving]. *Art education: content, technology, management: collection of scientific works*. Kyiv, Vol. 15. pp.148–161. [in Ukrainian].
4. Livshun, O.V. (2020). Pedagogichni umovy formuvannia khudozhno-tvorchoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia trudovoho [Pedagogical conditions for the formation of artistic and creative competence of the future teacher of labor]. *Education and pedagogical science*. No.1 (173). pp. 47–58. Available at: <http://eps.luguniv.edu.ua/index.php/%20eps/article/view/64/64> [in Ukrainian].
5. Liashenko, I.V. (2015). Perspektyvy rozvytku dystantsiinoho navchannia u vyshchii shkoli [Prospects for the development of distance learning in higher education]. *Public education: electronic scientific professional publication*. Vol. No.1 (25) Available at: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2626 [in Ukrainian].
6. Navchalno-metodychnyi kompleks prohran dystsyplin profesiino-praktychnoi pidhotovky fakhivtsiv pershoho (bakalavrskoho) rivnia (2018). [Educational and methodical complex of programs of disciplines of professional and practical training of specialists of the first (bachelor) level]. *Specialty 014 Secondary education “Labor training and technology” : educational manual*. Drohobych, 342 p. [in Ukrainian].
7. Orhanizatsiia osvithnoho protsesu iz zastosuvanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia u 2020/2021 navchalnomu rotsi (2020). [Organization of the educational process with the use of distance learning technologies in the 2020/2021 academic year]. Methodical recommendations according to the general edition of V. I. Shuliar. Mykolaiv, 108 p. [in Ukrainian].
8. Polozhennia pro dystantsiine navchannia [Regulations on distance learning]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.03.2021